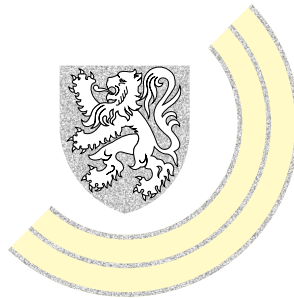

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2002-2003

30 januari 2003

HANDELINGEN

COMMISSIEVERGADERING

COMMISSIE VOOR ECONOMIE, LANDBOUW, WERKGELEGENHEID
EN TOERISME

Vraag om uitleg van de heer Dirk Holemans tot de heer Dirk Van Mechelen, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Innovatie, Media en Ruimtelijke Ordening, over de ondersteuning van de ontwikkeling van 'open source software' in het kader van het Vlaamse innovatiebeleid

Commissie voor Economie, Landbouw Werkgelegenheid en Toerisme

Donderdag 30 januari 2003

WAARNEMEND VOORZITTER : De heer Roland Van Goethem

– *De vraag om uitleg wordt gehouden om 10.05 uur.*

Vraag om uitleg van de heer Dirk Holemans tot de heer Dirk Van Mechelen, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Innovatie, Media en Ruimtelijke Ordening, over de ondersteuning van de ontwikkeling van 'open source software' in het kader van het Vlaamse innovatiebeleid

De voorzitter : Aan de orde is de vraag om uitleg van de heer Holemans tot de heer Van Mechelen, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Innovatie, Media en Ruimtelijke Ordening, over de ondersteuning van de ontwikkeling van 'open source software' in het kader van het Vlaamse innovatiebeleid.

De heer Holemans heeft het woord.

De heer Dirk Holemans : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, de jongste jaren is er een groeiende belangstelling voor de ontwikkeling en implementatie van open source software. Dit is software waarvan de broncode open gepubliceerd wordt, die meestal beschikbaar is zonder kosten en niet zelden ontwikkeld is door vrijwillige inzet. Aan dergelijke software kan worden voortgevoerd zonder telkens opnieuw copyright of patenten te moeten betalen.

De interesse voor open source software is een gevolg van de te grote afhankelijkheid van de bestaande monopolies in de softwaresector, de daarmee gepaard gaande hoge kosten en het gevaar van lock-in ten gevolge van eigendomsprotocollen die het gebruik van softwareproducten van nieuwe leveranciers uiterst moeilijk maken. Van zodra een instelling of privé-persoon software – zonder daarbij Microsoft te willen noemen – gebruikt, is het

zeer moeilijk om software die vanuit een andere standaard is ontwikkeld, te implementeren op dezelfde computer. Daarom kan zowel voor overheidsdiensten als voor bedrijven open source software een belangrijke meerwaarde hebben, niet alleen op het vlak van besparingen maar ook, en misschien wel vooral, op het vlak van de vrijheid om de innovatieautonomie te behouden.

De belangstelling voor open source software is geen eendagsvlug. Ook een aantal overheden, zoals de Europese Commissie, heeft oog voor de mogelijkheden die dit systeem biedt. Daarom wordt hier in het kader van het zesde kaderprogramma aandacht aan besteed.

Over de betrouwbaarheid van open source software is een discussie aan de gang. Een rapport van de Britse regering stelt dat open source software even betrouwbaar is als software met eigendomsrechten. Het gebruik ervan heeft geen invloed op de eventuele kwetsbaarheid van een nationale of regionale IT-infrastructureur. Een studie van het Deense Technology Assessment instituut toont aan dat het gebruik door lokale overheden heel wat geld kan besparen.

Vlaanderen is een high-techsector met een belangrijk potentieel inzake ICT. Het is dan ook belangrijk dat Vlaanderen initiatieven neemt binnen onderzoekscentra of nagaat hoe het Vlaamse bedrijven kan ondersteunen die het spoor van open source software willen ontwikkelen. Er is een mooie link mogelijk tussen het initieel gebeuren en andere sectoren. Ik denk daarbij aan het onderwijs. Er zijn al heel wat debatten geweest over de prijs die Microsoft vraagt aan scholen. Microsoft zou nochtans niet zozeer geïnteresseerd zijn in het geld, maar de mensen veeleer willen binden aan een bepaald type software.

Mijnheer de minister, zijn er initiatieven in het kader van het Vlaams innovatie- en technologiebe-

Holemans

leid om de ontwikkeling en implementatie van open source software te ondersteunen? Ik denk daarbij zowel aan het generisch basisonderzoek op het niveau van de universiteiten als aan IWT voor bedrijven of onderzoeksinstituten zoals IMEC.

Zijn er initiatieven om in samenspraak met de minister van Onderwijs open source software voor het Vlaams onderwijs te ontwikkelen?

De voorzitter : Minister Van Mechelen heeft het woord.

Minister Dirk Van Mechelen : Mijnheer de voorzitter, collega's, het voordeel van de vragen van de heer Holemans is dat ik steeds een nieuwe cursus moet openen en beginnen bijstuderen. Ook voor deze vraag was dat het geval.

Ik ben eerst nagegaan wat open source software eigenlijk is en hoe dat moet worden gedefinieerd. Het lijkt me nuttig dit aan het verslag toe te voegen.

Ik heb mijn administratie gevraagd om de voor- en nadelen van dit systeem op papier te zetten. Een bedenking is bijvoorbeeld dat men niet van het ene uiterste in het andere mag vallen. Zo is het debat over open source software voor nichemarkten totaal verschillend van dat over generalistische pakketten.

Ik begin met de voordelen. Open source initiatieven geven een gestructureerd kader om vrije en herbruikbare software te schrijven en te verspreiden. De nodige tools worden aangereikt en er ontstaat een erkende gemeenschap van specialisten en gebruikers. Het open source schema heeft zijn duidelijkheid reeds bewezen. Ik denk dat daar geen twijfel meer over bestaat. Er zijn veel en belangrijke softwarepakketten onder dit schema geschreven. Open source software wordt vandaag courant gebruikt. Er is een duidelijke tendens tot verdere groei van dit model, zowel op internationaal vlak als in Vlaanderen.

Als veel mensen een bepaald open source pakket gebruiken, zijn ook commerciële uitbatingen mogelijk. Ik denk hierbij vooral aan training, uitbreidingen en dergelijke. Succesvolle open source initiatieven groeien dankzij de inspanningen van veel getalenteerde maar verspreide mensen uit tot zeer goed doordachte pakketten met een hogere kwaliteitswaarde dan de gesloten pakketten. 'Le choc des idées' leidt tot een vruchtbaarheidsproces

waarbij die software wordt ontwikkeld en geoptimaliseerd.

Misschien nog belangrijker is dat het open source model de informatici verplicht om correcte en goed gedocumenteerde programma's te schrijven die door toekomstige collega's gemakkelijk kunnen worden aangepast. Alles moet heel toegankelijk en transparant zijn. Je kunt dit vergelijken met een Lego-doos waarmee je begint te werken. Deze transparantie is een oude droom binnen de informaticawereld die zich echter maar moeizaam realiseert.

Het pakket leidt bovendien tot veel meer hergebruik van programmatuur. Ik denk dat dit de grote kracht is van het pakket. Dankzij onder andere open source groeien bibliotheken van zinvolle en goedgedocumenteerde modules. Hergebruik leidt tot grotere IT-efficiëntie en rendementen. Het maximale hergebruik van reeds eerder geschreven software is inderdaad een oude droom.

Gezien de steeds groeiende informaticanoden van de moderne maatschappij, zullen er op termijn te weinig informatici zijn. We hebben de voorbije twee à drie jaar gemerkt welke gevolgen dit meebrengt voor de arbeidsmarkt en voor de kostprijs van de ontwikkeling van producten, die automatisch leidt tot delocatie naar Aziatische landen. Vandaag is het wat rustiger op het IT-vacaturefront, maar dit is waarschijnlijk slechts de stilte voor de volgende storm. Ik denk persoonlijk dat de nieuwe e-beweging veel performanter, krachtiger en langer zal aanhouden dan de e-bubble die we in de loop van de voorbije 18 maanden hebben doorprik.

Hergebruik van sources wordt een absolute noodzaak omwille van de kostprijs en bovenal omwille van de productie-efficiëntie. Daartoe moet er natuurlijk een zekere cultuur ontstaan bij klanten en leveranciers, wat een mentaliteitswijziging vraagt. Via open source initiatieven groeien 'communities' van klanten en IT-leveranciers, die hun krachten bundelen om samen bepaalde problemen aan te pakken. Voor de leveranciers betekent dit dat er een grotere groep klanten kan worden gemobiliseerd. Dit biedt echt een win-winsituatie.

Los van het open source concept zou de broncode van software, die op maat wordt gemaakt, steeds ter beschikking moeten zijn van de betalende klant. Vooral inzake generische programmatuur zou de leverancier de broncode steeds moeten documenteren en registreren. Zonodig moet hij deze code ook beschikbaar stellen bij onvermogen om

Van Mechelen

zelf het pakket uit te breiden. Hierdoor wordt de klant niet langer gegijzeld, zoals dat bij faillissementen vandaag nog het geval is. Verleden week hadden we in de commissie Ruimtelijke Ordening een heel aangenaam debat over de problematiek van de vergunningenregisters en het monopolie dat langzamerhand ontstaat binnen die markt. Eén van de vier spelers bleek er het bijltje te hebben bij neergelegd. Die gemeenten zaten hierdoor vast. Via een systeem waarbij de broncode wordt gedocumenteerd en geregistreerd, kan een klant niet meer gegijzeld worden bij een faillissement of een moment van onvermogen. Het open source model biedt hiertoe dus duidelijk een mogelijkheid.

Open source software hoeft niet enkel gebaseerd te zijn op Linux en Java, de twee talen die op dit ogenblik gangbaar zijn : ook andere basissoftware moet volgens mij deze principes en tools kunnen ondergaan.

Open source software heeft ook een aantal nadelen. Het betreft eigenlijk een aantal bedenkingen die we voor ogen moeten houden. Het louter maken van open source software is geen garantie op herbruikbaarheid, goed gestructureerd zijn of goed gedocumenteerd zijn. Men kan ook slechte open source software schrijven. We moeten dit systeem nu ook niet verheerlijken.

Veel open source software wordt gratis of tegen lage kost verspreid. Terugverdieneffecten ontstaan dan slechts als een grote groep gebruikers het pakket benut en er extra diensten zoals training, aanpassingen op maat en specifieke uitbreidingen kunnen worden gecreëerd. Ik denk dat dit de reden is waarom de markt vandaag aarzelt om open source software te veralgemenen. Het is immers nog niet duidelijk of dit businessmodel wel voldoende interessant is om het open source model ook op lange termijn vol te houden.

Open source software die zich richt op een niche-markt zal niet leefbaar zijn voor de IT-leverancier. Klanten in een dergelijke niche kunnen dus niet gauw een kwalitatieve open source oplossing vinden. Tussen de kostprijs van de ontwikkeling en de potentiële klanten bestaat immers een wanverhouding. Hierdoor wordt men eigenlijk bijna gedwongen om te werken met gesloten pakketten, waarvan de aanmaakkost veel gemakkelijker te financieren is in een businessplan.

Een deel van de open source beweging is inderdaad nogal eenzijdig anti-Microsoft. Dit is soms te

recht, maar dat is niet het onderwerp van het debat. Volgens mij mag dit niet de drijfveer vormen om er uiteindelijk tegen aan te gaan.

Ik wil een aantal conclusies trekken. Een verstandig gebruik van open source software is absoluut zinvol. De hiermee gepaard gaande mentaliteitswijziging inzake hergebruik van software is volgens mij bijzonder belangrijk. Aankomende informatici moeten de tools, de gangbare systemen en de cultuur van open sources zeker leren kennen. Misschien kan de Vlaamse overheid hiertoe een aantal stimulerende beleidsmaatregelen nemen. De vraag is alleen wie, wat, waar, wanneer en hoe. Ik denk dat dit de aanleiding vormde voor uw vraag, mijnheer Holemans. U hebt de knuppel in het hoenderhok gegooid.

De open source cultuur biedt een oplossing voor het IT-productieprobleem in de toekomst.

Voor een regio als Vlaanderen is het strategisch heel belangrijk dat we een deel van het tekort aan productiemogelijkheden op termijn proberen te ondervangen door in open source systemen te werken.

Het businessmodel van goedkope open sources is niet voor alle toepassingen en voor alle markten even zinvol. Ik heb hier reeds voorbeelden van gegeven. Voor generische toepassingen met veel gebruikers is goedkope open source software een erg nuttig instrument, met win-winmogelijkheden voor klanten en leveranciers. Voor beperkte niche-toepassingen is dit minder het geval. Dit moet ons echter niet tegenhouden. De principes van open source software hoeven niet beperkt te blijven tot een aantal beperkte omgevingen, maar moeten worden gemaximaliseerd.

In het kader van het Vlaams technologie- en innovatiebeleid loopt er op dit ogenblik geen concreet initiatief dat specifiek gericht is op de ondersteuning van de ontwikkeling en de implementatie van open source software. Er zijn echter voldoende mogelijkheden voor bedrijven, onderzoekscentra en universiteiten om op eigen initiatief projectvoorstellen inzake open source software in te dienen bij het Instituut voor de Aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen, beter gekend als het IWT. Dit kan onder meer in het kader van het klassieke O&O-subsidiebesluit voor bedrijven, het KMO-programma en vooral het nieuwe programma inzake Strategisch Basisonderzoek.

Van Mechelen

We moeten vooral daar nagaan hoe we kunnen sensibiliseren. Dit pas gelanceerde programma is op maat gesneden om initiatieven te nemen inzake die open source pakketten. Ik zal een brief richten aan de rectoren van de universiteiten om te achterhalen in welke mate ze dit kunnen opnemen in de voorbereiding van de onderzoeksprojecten. Strategisch basisonderzoek heeft een looptijd van 3 tot 5 jaar. Ik denk dat hier knappe projecten kunnen worden ontwikkeld in het kader van een fundamenteel onderzoek. Die kunnen dan nadien worden toegepast in onze ondernemingswereld, waar mogelijk een soort model kan worden ontwikkeld. Dit past mijns inziens perfect in strategisch basisonderzoek.

Bij de selectie van projectvoorstellen hanteert het IWT vandaag noch een positieve, noch een negatieve discriminatie ten opzichte van projecten met een belangrijke open source component. Voor het IWT is dat zonder voorwerp, want het betreft een strategische keuze van de onderneming zelf.

De indieners bepalen zelf hun strategie. Wel worden er de jongste jaren steeds meer projecten met open source software ingediend. Ze zijn terug te vinden in alle steunkanalen, bij bedrijven, universiteiten, onderzoeksinstellingen en hogescholen. Het was echt te moeilijk om dit cijfermatig te analyseren. Het lijkt me contraproductief om hiervoor een aantal mensen in te schakelen. Ook IMEC maakt hiervan gebruik, maar zeker niet voor al zijn onderzoek. Dat is ook evident omdat IMEC voor een stuk in dat nicheonderzoek zit.

Ik denk dat we geen overheidsinitiatief moeten nemen. Wel kunnen we via strategisch basisonderzoek initiatieven van universiteiten en ondernemingen ondersteunen.

Tot slot stel ik voor om dit probleem uitdrukkelijk voor te leggen aan de nieuwe raad van bestuur van de VRWB die eerstdaags wordt opgericht. Zo krijgt de VRWB meteen al een klus om te klaren.

Er lopen geen specifieke initiatieven om in samenspraak met de minister van Onderwijs open source software voor het Vlaamse onderwijs te ontwikkelen. De minister van Onderwijs houdt zich daar eigenlijk niet mee bezig. Ze voert wel een ICT-beleid, dat de scholen een optimale en vrije keuze laat inzake de aanschaf van systeem- of educatieve software. Scholen die open source software gebruiken, worden op een gelijkwaardige manier onder-

steund als scholen die dat niet doen. Er is geen verschil inzake subsidiëring.

De vraag rijst of we open source software positief moeten discrimineren. Zo begrijp ik de vraag van de heer Holemans. Anderzijds heeft minister Vanderpoorten gunsttarieven met belangrijke leveranciers waaronder Microsoft en Corel afgesloten via de Keep It Simple Schoolovereenkomst of KISS. Daarnaast worden initiatieven ondersteund die toelaten digitale educatieve inhoud gratis of tegen gunsttarief ter beschikking te stellen van het onderwijs of de ontwikkeling ervan te financieren.

Mijnheer Holemans, ik denk dat we het eens zijn over de opportuniteiten van open source software. We moeten nagaan welke middelen we bijkomend kunnen inzetten of hoe we kunnen sensibiliseren. Ik zal de minister van Onderwijs ook formeel de vraag stellen opdat zij dit door haar departement laat onderzoeken, en ik zal ze ook schriftelijk laten weten dat dit uit deze commissie is opgeboreld.

De voorzitter : De heer Holemans heeft het woord.

De heer Dirk Holemans : Ik dank u voor uw uitvoerig en stevig gedocumenteerd antwoord, mijnheer de minister. We zijn dat gewend van u, dat siert u. Ik ben trouwens blij dat ik keer op keer mag bijdragen tot uw levenslang leren.

Uw antwoord bevat belangrijke aspecten over de open source software. Het gaat hier niet om een of ander cowboyverhaal, maar om een ernstige ontwikkeling. Dit systeem wordt al op diverse plaatsen toegepast en genereert vaak hogere kwaliteit. Er zijn twee grote voordelen. Het eerste komt aan bod in een Deense studie. Als een aantal gebruikers met dezelfde vraag de handen in elkaar slaan, kunnen ze enorme besparingen realiseren. In Denemarken waren dat de lagere besturen, bij ons zijn het diverse onderwijsinstellingen. Het meest performante is niet de positieve discriminatie van scholen die de open source software gebruiken, maar wel de gestructureerde coördinatie van geïnteresseerde actoren. Dat kunnen scholen zijn en/of instellingen uit de social-profitsector. Als niche-markt zit er niet veel toekomst in, maar een netwerk van gebruikers met dezelfde noden kan heel wat geld besparen.

Als we Vlaanderen verder als high-techregio willen ontwikkelen, mogen we deze kans niet missen. De ICT-wereld zit in een donkere periode, maar heeft volgens mij nog een enorme potentie. Het rapport van de EC verwijst terecht naar de nood aan een

Holemans

zekere onafhankelijkheid van Europese landen en regio's van de VS.

De ondersteuning via het strategisch basisonderzoek is een goede keuze. Ik ben zeer blij met uw beslissing om de rectoren van onze universiteiten aan te spreken. Via enkele serieuze onderzoeken, of één groot van alle universiteiten samen, kunnen we de basis leggen voor latere ontwikkelingen. Het IWT is natuurlijk een vraaggestuurde instelling, maar het verheugt me dat ook daar steeds meer projecten binnenkomen. U hebt gelijk, mijnheer de minister, het is aan de VRWB om mee een visie te ontwikkelen op een zinvol en sluitend traject. We zitten met de open source software op een strategische, commerciële knoop om het ICT-gebeuren een nieuw elan te geven.

Minister Dirk Van Mechelen : Ik was toevallig in het parlement toen de heer Van Duppen aan minister Van Grembergen een gelijkaardige vraag stelde.

Het lijkt me zinvol om de definitie nog scherper af te lijnen, en om minister Van Grembergen aan te stellen als coördinator van het ICT-gebeuren bij de Vlaamse overheid. We hebben een ICT-manager. Ook aan hem kunnen we vragen om meer aandacht te besteden aan de open source software en het gebruik ervan. Uw vraag was zeer interessant.

De voorzitter : De heer Holemans heeft het woord.

De heer Dirk Holemans : Een van de belangrijkste rapporten is dat van het Deense TA-instituut. Ik heb aan de directeur van het viWTA gesuggereerd om binnen zijn instituut de eventuele mogelijkheden van de open source software in kaart te brengen.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

– *Het incident wordt gesloten om 11.31 uur.*
